

Տարեկան դիմք 10 բուրլ, կէս տարվանը 6 բուրլ:
Ուսանօթին համարները 5 կօպէկով:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակ

Тифлісъ. Редакція «Міакъ»

and the first of May every year.

URUL

Խմբարտառունը բաց է առաօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ առօ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտաբարութիւնների համար՝ զնարում են
իրաբանիցիւր բառին Զ կօսէլ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Սպասօվիչի ճառը:
Թիֆլիսի գիմնազիայի մանկավարժական խորհրդի կողմբց: Ներքին լուրերու ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Վանի հայրենասէր Ընկերութիւնը և օրիորդական վարժարանները: Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Ֆրանսիայից: Արտաքին լուրերը: ՀԵՇՈԳԻՐՆԵՐ: ՅԱՅՑԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՆԱԿԱԿԱՆ: Նամակ Շամախուց:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հեղուկի հարցը գոյութիւն չունէր դա-
տաստանավարութեան մէջ մինչև դատաս-
տանական վերանորոգութիւնները չը կա-
տարլվեցան։ Ա. յն ժամանակ ոչ գանգատվող
կողմերը և ոչ գատապարտվածները հաս-
կացալութիւն չունէին, թէ նրանց վիճակը
ի՞նչպէս է տնօրինվում։ Դատաստանական
նոր կանօնադրութիւնները մատրին կողմերի
ներկայութիւնը, բառացի յայտնութիւններ
հաշտաբար դատաւորի մօտ և գանգատվող
կողմերի բանակութը, որ մշակում է և զար-
գացնում է թղթերի մէջ նշանակված պատ-
ճառաբանութիւնները։ Քրէական դատաս-
տանավարութեան ժամանակ դտտաստանա-
կան ամբողջ քննութիւնը բառացի կերպո
է կատարվում։ Նոր դատաստանավարու-
թեան հիմնական տիպը երդուեալ դատա-
ւորների դատաստանն է, որ կուռքի նման
յայտնում է իր համոզմունքը, առանց պատ-
ճառաներ բերելու։ Ա. յդ պատճառով դա-
տաստանական քննութիւնները և վիճաբա-
նութիւնները կատարվում են կենդանի խօս-
քի օգնութեամբ, ի նկատի առնելով, որ
խօսողների լեզուն թէ իրանց համար և թէ
լուղների համար հասկանալի է։ Բայց ի՞նչ

ԲԱՆԱԿԱՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

Յունվարի 31

Զեր պատուական «Մշակ» լրագրի մասցեալ սարվայ 208 համարում կարդացի, որ Ս. Պետերբուրգի համալսարանի պրօֆեսոր և յայտնի առևելաբէտ պ. Ք. Պատկանեանը դիտաւորութիւնը ունի եկող զարմանը ճանապարհորդել Ղարաբաղ Հնագիտական խուզարկութիւններ և փորիվածներ անելու համար։ Այս լուրը շատ ուրախալի էր մեղ համար, վասն որոյ կը ցանկայի մեծապատիւ պրօֆեսորի ուշագրութիւնը դարձնել մի քանի հնութիւնների վրա, որոնցից շատերի դոյութիւնը մեր գրականութեան մէջ անցայտ է։ Այդ հնութիւնները գտանվու մ են գլխաւորապէս նուչուց 45 վերստ հեռաւորութեամբ գէպի արեւականսկա Առաջաձոր կոչված գիւղի մօտերքում։

Գուշս գալով Շուշիից դէպի Առաջաձոր՝ քա-

պէտք է անել, եթէ խօսողներից մէկը չէ
հասկանում ոռւսաց լեզուն։ Այդ բանը՝ ՚ի
նկատի առնելով դատապահնական կանոնա-
դրութիւնը սահմանափակ միջոցներ է առա-
ջարկում։ Ամեն բանից երեսում է, որ նոր
կանոնադրութիւնները՝ ՚ի նկատի ունեին մի-
այն տիրապետող ազգաբնակութիւնը. օտար
տարրերը՝ ՚ի նկատի էին առնվում իբրև բա-
ցառութիւններ։ Այդ հանդամանքը այն
հետեւանքներն ունեցաւ, որ գովկասի և
Անդրկովկասի մէջ, որտեղ օ միլիոն ազ-
գաբնակութեան մէջ շատ քիչ ոռւսներ
կան, իսկ ազգաբնակութիւնը լեզուների
բարիլոնեան խառնակութիւն է ներկայաց-
նում, հարկաւոր համարվեցաւ դատաստա-
նական կանօնագրութիւնների մէջ այնպիսի
փոփոխութիւններ անել, որոնք վերաբերում
են նրանց հիմնական տիպին։ Անդրկովկա-
սի մէջ երգուեալների դատարան, հաշտա-
րար դատաւորների ժողովներ չը կան և
հաշտարար դատաւորների իրաւունքները
մեծացրած են։ Բեսսարաբիայի մէջ դատաս-
տանական կանօնագրութիւնները ամբող-
ջապէս ընդունված են, բայց այնու ամենայ-
նիւ հաշտարար դատարանների մէջ զործ
են ածզում տեղական լեզուները։ Յայտնի
չէ միայն, թէ ընդհանուր դատարանների մէջ զործ
մէջ ինչպէս են դատում բումինացի երգ-
վեալները, չը հասկանալով ոռւսաց լեզուն։
Լեհաստանի մէջ դատաստանական վե-
րանորոգութիւնները մտցնելու ժամանակ
երդուեալ դատաւորների կանօնագրութիւնը
գործադրված չէ և դատաստանակարու-
թիւնը պէտք է ոռւսաց լեզուով կատար-
վի։ Բայցի իր բուն նպատակը՝ դատել և
վերականգնել խանգարված յարաբերութիւն-
ները, դատաստանական վերանորոգութիւնը
միջոց դարձաւ հասարակութեան մէջ ոռւ-
սաց լեզու տարածելու համար և այդ հան-
գամանքը վնասեց գործի իրաւաբանական
կողմին։ Միայն Օստղէյեան երկրի մէջ տե-
ղական լեզուները՝ ՚ի նկատի են առնված։
Անցնելով եզրակացութիւններին, Սպա-
սօվիչ նկատեց, որ ոռւսաց օրէնսդրութիւնը

Ղաքից ՅՈ վերսոն հեռաւորութեամբ հանապարհի մը
այլ կողմում մի բարձր լեռան վրա երևում է զ
Պտկի-սուրբ-Գէրովի վանքը (տեղացիք կոչում 6
են պտկէսուակերք), շրջապատած հին գերեզմա- վ
նատնով։ Վանքի աջակողմնան խորանի մէջ ր
գերեզմանն է յիշեալ սրբի, որին համբուրելու ւ
համար ուխտաւորը պիտի չոքած մտնէ խորանի ը
դրան նեղութեան պատճառով։ Այս վանքը մեծ ը
ուխտատեղի է բոլոր շրջակայ գիւղացիների ժ
համար և ամենայն Վարդապատի և Զատկի տօ- ժ
ներին այն տեղ հազարաւոր ուխտաւոր- կ
ներ կը լինեն։ Այս վանքի արեմուեան մը
կողմով լերան թամբածն տեղովը ձանապարհը ի
անցնում է և փոխվելով զառիվայրի, հասնում է որ
մինչեւ Խաչենոյ գետը. այս գետի աջ ափի վրա տ
կան հին պարսպի վլատակներ Աղդուռար անու- տ
նով, որը, ինչպէս պատմում են, Խաչենոյ Սմբատ մը
իշխանի բերդն է եղած։ Նրա վրա շինութիւն- ձ
ներից երեք աշտարակներ ողջ մնացած են։ Ս
Այս բերդը շինված է մի լերան ստորատում կ
և արեելեան կողմը բերդի տարված է գետով։ ի
Այս լեռան ի վեր բարձրանալով գետի աջ ա- ն
փովը, կը տեսնէք Յակովայ Մծբնայ հայրս- եր
պետի վանքը, որի մասունքը Շուշին անում տ
է իր մէջ, երբ քաղաքում հիւանդութիւն կամ ո- ո
չորութիւն է ինում։ Այս վանքի ոիմարը գետի

գուի գործածութեան վերաբերութեամբ
ստատ կանօններ չունի և զանազան ձեւի
լուներ է թոյլ տալիս Երկուսից մէկը.
մշեգուի հարցը ժամանակաւոր կապրիզ
որի համեմատ օրէնսդրութիւնը ներո-
ւմտութեամբ է վերաբերվում օտարազգի-
րին՝ մի քանիսներից լեզուն խլում է,
ովհետև նրանք ասիացիներ են, միւսնե-
ց խլում է նրանց քաղաքական յանցանք-
որի համար, ուրիշներին ընծայումէ նրանց
տար-
ւատարմութեան համար։ Եթէ հար-
այդպէս գնենք, պետական շահեր,
տական օգուտն եր բառերը ոչինչ նույ-
նակութիւն չունեն, այլ կապրիզն է
իրա տալիս գործին։ Կոմ տեղական լե-
ների գործածութիւնը դատաստանավա-
թեան ժամանակ կարող է հիմնվել պե-
կան քաղաքականութեան խելացի սկզ-
նքների վրա։ Այս դէպքում պէտք է
շել մի յարմարաւոր սկզբունք և նրա
ո հիմնել գատողութիւնները։ Այդ կող-
օրէնսդրութիւնը պէտք է երկուսից
ընտրէ։ կամ դատաստանական կանո-
գրութիւնները ամբողջացրած պէտք է
են, զոհելով լեզուի հարցը։ դատարանը
տք է ճշմարտութիւն փնտրէ, իսկ այդ
հարտութիւնը, ինչպէս աւետարանը, կա-
ի է յայտնել 10 կամ 20 լեզուներով,
մ լեզուագիտական նպատակը առաջին
զը պէտք է բռնէ. դատարանը ամենից
աջ պէտք լեզուի ուսուցիչ լինի և յե-
ճշմարտութեան պաշտպանն և ընդհան-
ցնող, ուրեմն պէտք է փոփոխել դա-
տաստանական կանօնագրութիւնները և տալ
ոնց ժողովուրդին միայն այն ժամանակ,
ո դատողները կը սովորեն պաշտօնական
ուն։ Բայց օրինակ չը կայ կուլտուրական,
տամական նշանակութիւն ունեցող ժողո-
րդների մէջ, որ ամենալաւ հիմնարկու-
ւնները իր համար պահէր, իսկ վատերը
սրազգիներին տար, մինչեւ որ նրանք
որին օտար լեզուն, որ կատարվում է
ո դանդաղ կերպով։
նցնելով հարցի գործնական լուծմանը,

ա աիից շ վերտառաչափ հեռի Առաջաձոր Արա
ղն է (Довшанлы), որից դէպի արևմուտք
երտառաչափ հեռի գտանկլում է զ անձասարայ
գքը, որը մի ժամանակ հայոց կաթուղիկոսա-
կը և որի շնութիւնը յետ չի մնայ Տաթե-
գանքի շնութիւնից: Այս բոլորը և սրանց
անագրութիւնները փոքրի շատէ ծանօթ են
Երցող աշխարհն:

Գաջաձոր զիզից վեր ելնելով այն քարա-
ռի գլուխը, որը ընկած է նրա հիւսիսային
մից, զիւղացւոց ճանապարհը բարձրանում է
չև լերան գլուխը, որ կոչվում է Զափարած
այսուղի մի խաչքար կայ ցանկի տակին,
ու զիւղացիք լերան անունն են տակիս: Այս
ից ճանապարհորդի առաջ կը բացի մի մեծ
ածութիւն խիտ անտառի: Այն անտառի
ով ճանապարհը շարունակվում է դէպի Հըն-
ութ կոչված Առաջաձորցւոց վարելանողերը:
Քանի ժամ գնալուց այդ ճանապարհի աջ
մում անտառի խորքում կայ մի մատուռ,
կմս յիշում եմ, տեսել եմ երեխայ ժամա-
տ 1860 թւականներում) մօտ երեք սամէէն
արութեամբ և երկու լայնութեամբ: Մա-
սի սրբատաշ բարերը ծածկվել էին մամու-
ռու ինքն թակնվել էր հարիւրամեայ ծա-
փի ստուերում, բայց շինութիւնո ոոց եւ:

վիշ լեզուների երեք բաժանում է
մ. տիրապետող լեզու, կուլտուրա-
բարբառներ: Այդ բոլոր բաժինները
ի իրաւունքներ պէտք է ունենան:
Կ տիրապետող լեզուն պետութեան
նների մէջ բոլոր իրաւունքները պէտք
ենայ: Կուլտուրական, յայտնի տեղ
ծփող լեզուն պէտք է գատաստանա-
թեան իրաւունքներ ունենայ: Հաշ-
ու գատառները պէտք է իմանան
ակ ժողովուրդի բարբառները և ըլ
թարգմանիչներին: Սպասօվիչ ողջու-
1880 թ. մայիսի 28-ի օրէնքը բալ-
նահանգների մէջ հաշտարար գա-
նակարութիւնը մտցնելու մասին,
տեղական լեզուի հարցի մի օրինա-
ձիռ:

ՍԻ ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՈՒԹՅԻ ԿՈՂՄԻՑ

կայ 1881 թուականի սեպտեմբերի
իշխանութեան թոյլտութեամբ կը
Թիֆլիսի գիմնազիայի յիսունամեայ
անը։ Մանկավարժական խորհուրդի
արարութեամբ գիմնազիայի ուսու-
ց մէկը այդ օրվայ համար պատրաս-
է այդ հիմնարկութեան պատմու-
։ Տարաբաղդաբար Թիֆլիսի տրխիվ-
եջ պակաս են մեծ թուով նշանաւոր
ենտներ, այդ պատճառով նիւթերի
ութիւն է զգացվում և հետեւաբար
լիայի պատմութիւնը պակասութիւն-
էտք է ունենայ։ Ոի և նոյն ժամանակ
տակ եղած նիւթերն էլ չոփազանց
նական և ձեւական բնաւորութիւն
Մանկավարժական խորհուրդը թոյլ-
իս իրան գիմել Թիֆլիսի գիմնազիայի
բազմաթիւ աշակերտներին, խնդ-
օգնել այդ գործին և որբան կարե-
կարծ ժամանակամիջոցում հասցնել
ուսակ տեղեկութիւններ, որոնք վե-
ւում են գիմնազիային և մանեաւանդ

ու կային խաչքարեր և շատ նախշած
գուցէ արձանապութիւններ էին, չը գի-
ն ժամանակ ես անդրազէտ էի): Այստե-
ղ իջնելով Հնձախութայ ճանապարհը՝
ում է Ղաքարթու կոչված առուն և դուրս
մի փոքր հարթոց (Կարմիր եկեղեցեւոյ
Այս տափարակ հարթից արևմտեան
մի անտառացած բլրի գագաթին աչքի
ում մի փոքրիկ եկեղեցի կարմիր սրբա-
րերից շնչած: Սա է Կարմիր եկեղեցին.
ողեցին նոյնպէս կանգուն մնացած է և
այն թաղի արևելեան ծայրից մի քանի
կած է: Արա զրան առաջ՝ հարաւային
կայ մի գերեզմանատուն, որտեղ մար-
ձուռվթեամբ և էլ աւելի կարմիր խաչ-
էն կանգնեցրած և խաչերի չուրջը կան
ին երկաթագիր խառն տառերով արձա-
թիւններ: Այս եկեղեցին և վերև յիշված
ը յանձնված են ժամանակի քանդող
նու: Այստեղից մի ժամ հեռաւորութեամբ
սրհը համոււմ է, Հնձախութայ կալերը:
Երից դէպի արեւելք դարձեալ Առաջա-
արելահողերում, որ երկու ժամու ճանա-
հեռի է Հնձախութից և նաև ձմերանոց
ուն պահելու համար Աղբերքահան անուշ-
ուաստու մեռա ու Ծիսառասմ) սասանմաւը:

Նրա ներքին կողմին՝ դասատրութեան եղաւ-
նակին և ընթացքին, յիշողութիւններ գիւ-
մազիայի մէջ պատահած այս կամ այն
նշանաւոր անցքի մասին, ուսուցիչների բնաւ-

իւնը: Ընթերցարանը այժմ ունի 50 անդամներ, զի Հայրենասէր սանուց ընկ. վա-
00 բուրք դրամագլուխ և մօտ 200 կտոր գրքեր: և օրիորդական վարժարաններու-
յս տարի ընթերցարանը ստանում է 12 օրա- ռաջարկէ որ ոռուսմհպատակ հս-
կիր և լրագիր, որոնցից եօթը հայերէն և հինգը նաւոր օգնութիւններ հասցունեն
ուսերէն լեզուով:» և Ա. Պատի Մհա-

սրժարանին նի Հայրենասէր ընկերութեան վարժարանը
վրա, կա- որ մի նախակրթաբանն է և ծաղկոց *)
յեր մաս- ալ ունի իւր մէջ, այդ ժամանակ իւր վար-
այդ ըն- ժապետանոցի պահանջներուն համեմատ
գեալ ոնկե- աշակերտազունքուն կոնալ աստղաստիւ ու-

թիւններ վերաբերեալ այն բոլոր անձանց,
որոնք որ և է կերպով մասնակցել են Առվիա-
սի այդ ամենահին ուսումնարանական հիմ-
նարկութեան վիճակին, որի պատերից
գուրս են եկել Առվիասեան գործիչներից
շատերը: Այդ տեղեկութիւնները խնդրում
են հասցնել Թիֆլիսի զիմնազեայի դերեկ-
տօրին:

Մեղ գրում են ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑԻՑ: «Այս օրերս
եղանից մի քահանայ, որ թէ իր կրթութեամբ
թէ բարոյական կողմով մեր լաւ հոգեսրական-
երից մինը կարող է համարվել, իսկ սրանց
իւը շատ սակաւ է լինում, ստիպված է տեղա-
խսիլել քահանայական պատունով մի այլ քա-
ռաք, որովհետեւ նրա համար կեանքը Աստրա-
հանում անտանելի է դարձել: Մեր հայոց հասա-
կութիւնները փոքր առ փոքր սկսում են

Հայուշեաց	ղաքըս մէջ և չայլենասէր ընկերութեան
սրան բա-	հայիկագեան փարժարանն ալ օրինակ կը
ոդաց հա-	դառնայ քաղաքի ծխական նախակրթարան-
	ներուն։ Ինչպէս պարզ կերեի, այս կարգա-
հայու ներ-	գրութենէն թէ Սիացեալ ընկերութիւնը
ես ալ իմ	կօգտի և թէ Հայրենասէր ընկերութիւնը
ութիւններ	որ Վանի նոր սերունդին յառաջընթաց
բարեգոր	խումբը եղած է։

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈՒՐԵՐ

Դ.ԶԼԱ.ՐԻՑ պ. Աստուածատուր Կաճկաճեան
լինդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Անձնական
տկարութեանս պատճառուի ևս ստիպվեցայ հրա-
ժարական տալ թեմական վերատեսչի պաշտօնից,
ուստի, յայտնելով սրբ մասին ի գիտութիւն
հասարակութեան, խնդրում եմ ինձ այսուհետեւ
պատասխանատու չը համարել Աստրախանի
թեմի գոլոցների որ և իցէ վիճակի համար:
Խնդրում «Մշակի» տուաջիկայ համարներից մինի
մէջ այս երկառող տպել:

ՄՈԶԳՈԿԻՑ մեզ դրում են որ սոր քաղաքացին ընտրութեան խաղիքը մօղղկեցիլսերին առ է՝ զբաղեցնում. հա կարծես ծանր քար է արձել նրանց համար, որի տակ նրանք ձընչում, մաշվում են: Յղթակիցը աւելացնում է. Այդ լաւ նշան է, այդ ապացոյց է որ մեր քաղաքցիները թողնում են իրանց սովորական նոտարբերութիւնը զէպի հասարակական գործերը, սկսում են քննադատել քաղաքագլխի գորունէութիւնը, որ քաղաքի աղթատիկ գանձանցնուց տարեկան 1,500 բուբլ ոռոճիկ ստանագիմ, տարուալ մեծ մասո իր աօտրիազներով է կը շփոթվի և եթէ ամեն ընկել թիւբքիայի մէջ եղած նուլիրատու լոկ չը բաւականան և Ռուսա գիմեն, գուցէ այդ պատճառ. լի հութեան և ի հարկէ հանգանակնյաց ջողութեան: „Արարատեան ցախաց-Արևելեան“ և ՚Կիլիկեա թեանց միանալու պատճառներ այս եղած է: Ռւսաի, ես կը կայաւագոյն կը մինի որ Կ. Պուսի

սութիւններ քերու դուռներ պիտի բացուին քանի որ
ութիւններ սովորական հին ծախքերը ծածկելու
ստանի ալ համար գերա աստիճովթիւն չունինք: Ինչո՞ւ
նի գժեռ այս բանի մէջ Ամերիկացւոց և գերմանա-
սկութեանց ցւոց օրինակին չը հետեւնք և աւելի շը-
“ գույլ լինի ուզենք, քանի որ մեր նիւթա-
ն “ ընկերու- կան կարողութիւնը նոցա կարողութիւնէն
էն մին ալ այնքան սարու է որ բաղդատութեան դնելն
դժեմ թէ անգամ ծիծաղ կը շարժէ: Ի՞նչու այդ հա-
մասեա որւաստ ասսեր իսկնա մանս և առջիկ տաս-

ԻԳԴԻԲԻՑ մնզ գրում են, որ փետրվարի 9-ին
գիշերը Խողիրի անյայտ սրիկաները կոտրելով
օրիորդաց դպրոցի դրան կողպէքը, գողացան
դպրոցի բոլոր պատրաստի ձևագործները և
դպրոցի դասական պիտոյքները: Այ մարդ
բռնվեցաւ, որի վրա կամկած կար և բանտարկ-
ված է: Դատաստանական քննութիւնը շարու-
նակվում է:

արապել և ամենին չէ հստել քաղաքի գործիքն։ Քաղաքի գործերը շատ խառն են շուրջնավ այդ քաղաքագլխի և ուպրավյալ ամենիների անփոյթութեան։ Մի և նոյն ժամակ Մօգոլը մարդ չունի, որին ընտրի քաղաքագլուխ։ Չին ադռաւների անտառնելլուկացը արդին յայտնի է, իսկ նոր վառի կերը ոսկի ձռւեր չեն դնում։»

ւորութեանն ներ մի և նոյն վարժարանի մէջ կրնան կը ը-
լնկերու թել, բայց մենք պէտք է որ դոցա համար
չը պատե- առանձին առաձին վարժարաններ շինենք,
գոյութեան զատ զատ ուսուցիչներ վարձենք, զատ զատ
թեանը) և ծախքեր անենք և այլն: Մի՞թէ պէտք է
ակուստիկ անդամներ մէջ անդամ մտնէ. մի՞-

Կհնդամիների հովանաւորութեան Թիֆլիսի
ընկերութիւնը ունենալու է փետրվարի 20-ին
ընդհանուր ժողովի նիստ, Գիւղասնտեսական
ընկերութեան ընակարանում, երեկոյեան 7
Ժամին: Մուտքը մատչելի է և ոչ անդամներին: Պա-
Անդամներին խնդրում են վճարել իրանց տարե-
կան անդամական վճարը, Ժողովի գրադաւունքի
առարկաները լինելու են. 1) Մօնկվայի հանդի-
սին ուղարկված առարկաների քննութիւնը, 2)
Ընկերութեան հրատարակութիւնների ներկայաց-
նելը և նրանց տարածման մասին ձևոնտու մի-
ջոցների որոշելը. 3) Ընկերութեան անդամ պ.
Ա. Մինենվի ընթերցանութիւնը:

կիրակի, փետրվարի 15-ին, թիֆլիսի հայոց աստրօնական խոմբը տուեց Պալմի թատրում առաւտեան ներկայացումն երեխանների ամար: Խաղացին «Կախարդված պրինց» կօմեիա և Սունդուկեանի «Ելի մէկ զոհ» պիէսայի ըրուրդ գործողութիւնը: Նոյն օրը, երեկոյեան, թիգրունու թատրօնում վրաց թատրօնական ումբը, գերասան Վիպիանիի բենեֆիլին, ներայացրեց Սունդուկեանցի «Խաթարալա» պիէսան:

Հասակէն մէջ հասակէն հարեմական կեանքի վարժեցու-
ի աշակեր- նելը։ Մեր կարծիքով, մի նախակրթական
նի ընթաց- վարժարանի կառավարութիւնը հայրական
հետեւ Վան պէտք է լինի և ոչ թէ խիստ պօլիցիական
անները լաւ որ աւելի վտանգներ յառաջ կը բերէ քան
ընկ, նա- թէ օգուտ։ Մի՞թէ ընտանեաց մէջ աղջիկ
յայտագրին և մանչ զաւակները խառն չեն պահուիր
շտ այդ ժըռ և կրթուիր հօր խնամոց տակ։ Այս դրու-
թավակետա- թեան օգուտները բազմակողմանի են, ոչ
մանակ՝ կը միայն նիւթական տեսակէտով (այսինքն
ութիւններ ծափքը քիչ լինելով), այլ և բարոյական և

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Առաջ պրում են Գիքինդիթիք. «Յունվարի
25-ին տեղիս Մարիամեան օրիտդական դպրո-
ցում կատարվեցաւ Ս. Մեսրոպեան ընթերցա-
րանի բացման հանդէսը. Ներկայ էին քաջաքա-
ցիներից շատերը. Կարգացվեցան ճառեր և ըն-
թերցարանի կանօնադրութիւնը, նոյնպէս և Շա-
մախու թեմական առաջնորդից Դէրբէնդի երի-
տասարդներին ուղղված նամակը, որով նա օրհ-
նում է և քաջալերում է նրանց ձեռնարկու-

ՎԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱՍՏԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ
ՕՐԻՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

ները, բնազգումով (ինստէնկտ), առելի ամօթ
*) Թիւրքիայի հայոց վարժարանները կունենան ծաղկոց, ուր կը մտնեն 4-էն մինչև 7 տարեկան մասունքներ, որք ընթերցանութեան պկրունքներ կը սովորին համայնավարժական և իրեավարժական մեթոդներով։ Այսուհետեւ կը մտնեն նախակը թարածական առաջարկութեան շահարտել յետոյ կը մտնեն ուսումնական արանք:

Է մի եկեղեցի Սկեանդարայ նահատակ անունով։
Այս եկեղեցւոյ գրան վեջին մի լայն քարի վրա
արձանագրութիւնն է հայոց հին երկաթագիր
տառերով, եկեղեցւոյ ներսումը աջ և ձախ պա-
տերի մէջ կան երկու մեծ կարմրի քարից սիւ-
ներ բոլոր պատի բարձրութեամբը, սիւների ե-
րեսին մեծ փորագրած խաչեր և խաչերի շուրջը
դարձեալ երկաթագիր հայոց տառերով արձանա-
գրութիւններ, եկեղեցւոյ մօտը դարձեալ հայոց
գերեզմանատուն։ Այս եկեղեցին ուժաւա-
տեղի է գիւղացւոց համար, մասսամբ էլ կաս-
պատցւոց համար, գլխաւորապէս զատկի տօնե-
րին (1)։

բեմատեան զառիվայրի գլխին կայ նոյնայէս մի աստուռ դեռ շնութիւնը կանգուն, ունի շատ լրձանապրոթիւններ հայերէն երկաթագիր տա- երով՝ թէ իր վրա և թէ լրջապատող գերեզ- անաքարերի վրա և կոչվում է Քեմին գոմեր, ուեղացիք կոչում են Պէմին-կիւմէր): Վերոյի- ալ տեղերումն թէ բաց հարթերում և թէ խիս- նատաններումը, որոնք հարուստ են հարիւրա- եայ ծառերով, գտանվում են շնատեղիք և գե- ղմանատներ հայոց. սրանց բնակիչները 18-րդ արու պարսից և լեռնականների արշաւանքնե- իցը նեղված՝ ցրված են վաղուց դէպի Գանձակ, ամախի և Անդրկովկասի շատ տեղեր: Եւ ո- թեսմբ դէպի հիւսիս է մի մեծ լեռ Այս ճիւղի հարաւային կողմից հին ծի տեղը կայ, իսկ այժմ մի քանի ներորդ տարին է, կարծեմ, որ արև մից բացել են և բանեյնում են,

Բէմին գոմերից, եթէ նայում ես դէ հիւսիս, մի խոր ձորի միջով աչքիդա- թառթառ կոչված գետը իր արծաթս տոյտ ջրերով, որը անցնում է հիւսիսային կողմովն: Այս գետը բանալով դիպի նրա ազգիւրը, Առ օրվայ ձանապարհ՝ հեռաւորութեամ ափի վրա բարձրանում է մի ահագ-

ան ճիւղում: երկու ավերի վրա շատ խա-
ռոզի այգիներ և շրջակայքում բնակված հայոց
դիւղեր, բայց բոլորն էլ դո՞ւ են գնացած լեռ-
նականների արշաւանքին և մինչև օրս ամայի
են: Հայերի տեղը բռնել է վրանաբնակ թուր-
քերի քոչանի կոչված Մեղը, որի պարապմունքն
է մասսամբ խաչնաբածութիւն և զիսաւորապէս
աւազակութիւն (բայց շրջակայ հայերին չեն
դիպչի):

Հնձախութիւն կալերից դէպի արևմտեան կողմը բայց վերստ հեռաւորութեամբ ընկած լերան ճա

թեամբ քարաժայու Լազմն Ղայես
այս քարաժայուի գիմացը գետի մի

այ անունով. Նիւթ տալ նրա հսագիտական հետախուզութեանը: Վասնորոյ վերջացնելով խօսքս, կը ցան իւղակ էլլեւ մը ամեն էլլեւ առ ան ապահովագութ:

(1) Այստեղ 500-ի չափ հոգիներ ի միասին
տօնում են Զատիկլը հին նահապետական ձեռվ.
այսինքն, ոչ թէ միւս ուխտաեղիների պէս ա-
մեն մի ընտանիք իր առանձին սկզբանին է նըս-
տած սաղով սազանդարով, այլ բոլոր ուխտաւոր-
ների զոհերը խառնում են միմեանց, ընդհանուր
սեղան են կաղմում և առաւետեան ժամերգու-
թիւնը վերջացնելուց յետոյ (միայն այս օրին է
գիւղից քահանայ գալիս) յիշելով ու երբեմն էլ
յիշեցնելով ընկերին թէ մեղք է սրբի տակին
անփայլ գործ կատարելը կամ խօսք խօսելն,
ճաշում են համեստութեամբ բոլորեքեան
ի միտուին:

կայքս են պաշտպասած արշաւողներից, այլ առևտնական են տուած խաչենոյ գառափի շատ գիւղացիների, վասնորոյ և տիրումն բոլոր աւելիված գիւղերի վարելահողերին և քուատեղիներին։ Առաջաձորոյ հողերումը երու քարէ հանք կայ, մէկից ջրաղացի քարեր և կտրում գիւղացիք և Անդրկովկասի շատ երեխներ տամնում ծախելու, միւսը կարմիր քարի է, որ գտրծածվում էր հին ժամանակներում, այժմ նուառակոխ եղած է, և մի արծաթի հանք, որը չշեալ Աղբերքահանից երեք ժամ հեռաւորու- բարձրանում է Խորթա վանքի շինուած է հմուտ ճարտարապետի ու ունի բացի միւս վանքական շինված մեծ գինու հնաձաններ. և չը նայելու ջապատած կիսավայրենի թուրք աթեանը, ինչպէս պատմում են, 15 վեր պահպանել է զեռ մինչև օրս ահագին բարձրութեան գլխին մեխազը. Սրա արձանագրութիւնները նի են Ս. Զալալեանի «Ճանապարհ» մէջ. Նոյն վանքը ունեցել է Թառ

զայր, սրբ «Սահման» լուրի արդարաբանաց, որ մեծապատիւ սլուժեսօրը առանց ուշագրութեան չը թողնէր կերպողեալ տեղեկութիւնները Ղարաբաղում իր ճանապարհորդելու ժամանակ, լաւ համարելով անյայտն յայտնի անելու, քան թէ յայտնին մանրամասնաբար հետազօտելու:

